

spreidt als een opgaande zon haar stralen over het leven van de zwervelingen uit.

Eerst, bij het Paradijs, die Cherubijnen, die bij den ingang staan om te beletten, dat de ballingen weer terugkeeren; de dienst der Engelen vangt in de gevallen wereld aan met het ons van het leven en het licht en de vreugde afsluitend bewaren van den toegang tot het Paradijs.

Maar in de velden van Efratha zijn daar die vele hemelsche heillegers van Engelen, van wie er een naar de herders treedt en naar de gevallen wereld en zegt: vrees niet! Gods gesloten deur is weer opengezet, de ellende is nu voorbij en de ballingen mogen nu weer terugkeeren naar Gods paleis om eeuwig te spelen in het licht van Gods aangezicht, schijnend uit Zijn op Kerstfeest opengezette deur.

Weggezonden van God — dat is de ellende van het menschenleven. Ze bestaat niet in moeite en gebrek en ziekte en strijd. Maar in de vreeselijke werkelijkheid van het weggezonden zijn van God. Die Cherubijnen bij den ingang van 't Paradijs prediken het ons in droeve taal: weggezonden van God, naar de ellende en den dood en het verderf. Het schreeuw als een wanklank vol wanhoop door het leven van den mensch.

Maar het wonder van Kerstfeest wordt gepredikt in 't feit, dat daar nu die Engel staat, een van die met die Paradijs-Cherubijnen waken over Gods heilgeheid, en die nu tot de herders en tot al het volk van God zegt: „Vrees niet”. De prediking vol zaligheid, dat God Zijn deur en Zijn paleis weer heeft opengezet; dat die Cherubs er nu niet meer staan. Dat nu Gods licht weer gaat schijnen en Gods oog weer ziet in gunst en Gods hart weer is geworden het Vaderhart.

En de zwervers, moe van hun dwalen en angst en pijn, keeren nu weer terug naar Gods Vaderhuis, in het licht van Gods aangezicht, en jubelen nu: Wij gaan op des Konings roepstem, naar ons huis in 't vaderland.

Dat is de heerlijkheid voor Gods volk van het Kerstfeest: de terugkeer naar het Vaderhuis, omdat God nu die Engelen van het bewaken van het Paradijs heeft gezonden naar de verlorenen, om hun te boodschappen, dat Zijn deur nu weer openstaat.

Dat hebben wij niet gedaan: die deur openzetten. Wij hebben zelfs niet eerst geklopt, terwijl daarna God die Engelen van de poort van het Paradijs naar ons heeft gezonden met die boodschap van genade. Neen, de eerste daad is geweest van God, die Zijn Zoon gegeven heeft en om dien Zoon de deur weer geopend heeft en dat aan de wereld boodschappen laat.

Zóó is Kerstfeest het wonder van Gods opengezette deur en van den terugkeer der door Zijn Zoon verlost naar het Vaderhuis.

Wat zullen we daarmee nu doen? Als God aan de wereld de tijding brengen laat van die opengezette deur, wat moeten we dan doen?

Er zijn menschen, die als Gods eenige boodschap aan hen persoonlijk lezen het vreeselijke woord van Genesis 3, dat Gods deur gesloten is en door Engelen bewaakt. Terwijl ze nooit toegekomen zijn aan het onuitputtelijke wonder van Lucas 2, dat Gods deur open is gezet.

Er zijn menschen, die leven met den rug naar de open deur, en al maar door staan te staren naar de gesloten deur van Genesis 3.

Er zijn menschen, die weenedig staan tegenover de deur, waarvan ze, door hun ogen gesloten te houden, wanen, dat ze nog altijd gesloten is, terwijl ze maar één ding behoorden te doen: zich te overtuigen dat de deur werkelijk open is gedaan.

Jezus Christus heeft eens gezegd: Ik ben de deur. Het verheugende wonder dezer feestdagen is het hooren van de Engelenboodschap, dat die deur nu openstaat.

Zondaars, die om genade vragen, de menschen dus, die kloppen aan Gods deur, vinden haar open staan.

De poort, waardoor het licht komt stroomen,
Waar ik vrijelijk heen mag gaan
Om vrede te bekomen. C. B.

KERKELUK LEVEN

Pluriformiteit der kerk en epigonisme (nieuwe roeks). V.

Hiermede is dan afgehandeld, alles wat met betrekking tot de eerste der in ons nummer van 9 Februari 1931 aan de orde gestelde kwesties de aandacht ons scheen te verdienen.

Zoo zijn we dan vervolgens toegekomen aan het tweede punt. We zouden aantoonen, dat prof. Hepp in zijn almanak-artikel „een en — en bij dr. Kuyper en dr. Bavinck onderstelt (dat hij dan tegenover het epigonistisch geliefden $\delta - \delta$ plaatsen wil), hetwelk bij geen van beiden een heusch-ontwikkelde leer is”. Een en — en inzake de pluriformiteitsleer.

Terwille van de nieuwe abonnees, die uit de hierboven gegeven formulering van dit tweede vraag-

punt misschien niet veel wijzer kunnen worden, wil ik nog even de situatie teekenen.

Prof. Hepp constateert, dat dr. Kuyper „zijn leer der pluriformiteit voorgedragen heeft”;

dat dr. K. daarin naar de beste periode van de Reformatie terugkeert;

dat er echter „in onze hedendaagsche Calvinistische beweging” meer dan één symptoom van epigonisme valt te ontdekken, ook inzake de leer van de pluriformiteit der kerk;

dat men met name aan dit zooeven genoemde symptoom het ernstige gevaar van epigonisme kan belichten, gelijk prof. Hepp dit dan ook tracht te doen „na nauwgezette analyse” van „de kritiek” dergenen, „die in den laatsten tijd op deze leer kritiek hebben uitgeoefend” (en die dat vrijwel legelijkertijd deden, zoo ongeveer in 1932, K. S.);

dat nu dit epigonisme, „impotent” als de epigonen zijn „tot voortbouw”, het „gebrek der kleine geesten: bewustzijnsvernaauwing”, als hun „voornaamste gebrek” doet zien, wijl het epigonisme eenzijdig is in zijn schijnbare consequentie; dat immers de consequentie der epigonen slechts „een consequentie van één bepaald factor met verwaarloozing van andere” is; want: „het epigonisme kan in zijn simplicisme geen kontraste waarheden erkennen. Het opereert steeds met het $\delta - \delta$, maar nooit daarnaast met het en — en”; het is „tegen moeilijkheden niet opgewassen”; „het volgt het liefst den weg van den geringsten wederstand”;

dat in dit epigonisme „de beschouwing van eigen kerk als EEN ware wordt vernauwd tot deze: onze eigen kerk is DE ware, wat zich daarbuiten aandient is een valsche kerk of een sekte, dus geen kerk”¹⁾, ($\delta - \delta$);

dat Kuyper en Bavinck de pluriformiteitsleer (en — en) hebben hersteld en verrijkt;

dat dus „het epigonisme, dat de pluriformiteitsleer loochent”, „niet slechts Kuyper en Bavinck” „bestrijdt”, „maar (ook) snijdt in het hart der Reformatie”. „Het valt het kerkbegrip van Calvin af om op dit punt Rome in het gelijk te stellen, dat ook naast de kerk slechts de sekte kent.”

Nu hebben we over Calvin en ook over de Synopsis (het gereformeerde leerboek der Reformatie) reeds breed gesproken, en naar we meenen aangeleend, dat de schrijver van het almanak-artikel zich ten eenenmale vergist had in het weer-geven van beider opinie.

Daarmee is dus op dit punt (het snijden in het hart der Reformatie!) het in ons geval wel wat vurig ros van het betoog, naar we meenen, een pees doorgesneden.

Maar we moeten nu nog verder.

Prof. Hepp immers heeft beweerd, dat dr. A. Kuyper in het voordragen van „zijn” pluriformiteitsleer naar de beste periode der Reformatie heeft teruggegrepen.

Nu stellen wij daartegenover als onze meening: a) hegeen prof. Hepp als de leer van de „beste periode der Reformatie” liet zien (Calvin, Synopsis) was de leer der periode niet; de Synopsis is door hem misverstaan (zie de eerste artikelen-reeks);

b) ook al zou dr. Kuyper „zijn” leer der pluriformiteit hebben kunnen vastknoopen aan de „beste periode der Reformatie”, dan is dat nog volstrekt geen bewijs, dat het ook inderdaad een rijpe vrucht der reformatie als zoodanig is;

c) er is echter geen sprake van, dat de pluriformiteitsgedachte bij dr. A. Kuyper in een welbewust en consequent volgehouden heusche leer is ontwikkeld. Ook niet als een leer „in de wind-selen”.

Over punt a) behoeven wij natuurlijk niet meer te spreken.

Wel willen wij iets zeggen inzake punt b); óók, omdat dit ons goed lijkt voor de zuiverhouding van de „sfeer”, waarin wij heel of half naar elkaar luisteren, wij, al-of-niet-epigonen van 1934.

Men moet niet meenen — dit wilde ik met het onder b) gezegde opmerken, — dat, als dr. Kuyper, hetzij dan in eigen woorden, hetzij volgens één zijner verdedigers, zegt: dit of dat heb ik ontleend aan „onze echte theologen uit den bloeitijd”, daarmee dan altijd bewezen is, dat de daar gevonden bewering een wezenlijke vrucht der Reformatie zou zijn.

Integendeel: soms is zulk een bewering dan óók al te vinden bij de scholastiek; d.w.z. bij de bedorven theologie, vermengd met allerlei onchristelijke filosofie, van vóór den bloeitijd. Of bij de Lutherschen.

Zoo iets behoeft trouwens niet te verwonderen. Noch voorzoover het dr. A. Kuyper betreft.

Noch voorzoover het die „echte” gereformeerde theologen „uit den bloeitijd” betreft.

Want — wat dr. A. Kuyper aangaat — deze held,

1) Dat geen enkele der door prof. Hepp nauwgezet geanalyseerde critici in deze al te abrupte weergave van gevoelen zich zal kunnen vinden, is duidelijk bij nauwgezette analyse.

deze generaal, deze bouwder van ons gereformeerde leven, heeft na zijn bekeering van het liberalisme tot het gereformeerde denken gretig en met verdienstelijken ijver gegrepen naar de oude gereformeerde theologen; heeft daarmee ons volk en zichzelf een grooten dienst gedaan; heeft daarin ook, wat de grondgedachten betreft, het gereformeerde denken in eere hersteld; doch heeft ook wel eens in begrijpelijke overhaasting beweringen van „onze echte theologen” als specifiek gereformeerd aangezien, welke toch in werkelijkheid niet anders waren dan onverteerde brokken scholastiek. Wie dan daarop wijst, en in zoo'n geval op dat bepaalde punt Kuyper „bestrijdt”, is geen epigoon, doch iemand, die Kuyper ontdoen wil van inconsequenties, en zoo tot den echten Kuyper terug wil. Opdat geen epigoon ondoordacht den meester naprake.

En — wat die „echte theologen uit onzen bloeitijd” betreft — ook hún nog vaak openstaan voor nawerkingen der middeleeuwsche scholastiek behoeft geen mensch te verwonderen. Reformatie gaat niet zoo maar ineens. Zij vordert soms vele eeuwen, om zich geheel te kennen, en dus te ontdoen van vreemde elementen, die wél passen in het door haar verlaten oude systeem-van-denken, doch niet bij haar eigen grondgedachten. Men moet dan ook nimmer zeggen: „dit of dat vond ik bij oude gereformeerde theologen, dus is het gereformeerd”; wie er tegen ingaat, snijdt in het hart der Reformatie. Want het zou wel eens kunnen wezen, dat zoo'n oude theoloog op dat punt nog niet diep genoeg had gesneden in het hart der scholastiek.

Om niet in nevelen te blijven, noem ik twee konkrete voorbeelden.

Het eerste daarvan raakt de leer der drie-erlei Gods-kennis of „theologie”: de theologie der unie (die bij Christus zou zijn, wijl zijn menschenlijke natuur vereenigd is, d.w.z. „unie” heeft, met de goddelijke); de theologie van den pelgrims-tocht (die dan de onze zou wezen, wijl wij nog maar op reis zijn naar het hemelsch vaderland), en de theologie der aanschouwing (welke dan in den hemel bij de zaligen is; zij „zien” immers God). Dr. A. Kuyper neemt deze onderscheiding in zijn Encyclopaedie over, noemt ze „noodzakelijk”, dankt ze aan „de oudere Theologen”, die ze zijns inziens zelf weer „dankten aan de Heilige Schrift”. Ook Bavinck noemt deze onderscheiding; en nog onlangs werkte de hoogleeraar Hailjema ermee. Toch is ze opgekomen uit de scholastiek, treft men ze b.v. bij Duns Scotus, Thomas en anderen. Eveneens bij Lutherschen, soms ook sterk anti-calvinistische.²⁾ Wie nu de onderscheiding zelf prijs geeft, al wordt ze door dr. Kuyper schriftuurlijk genoemd, snijdt die daarmee in 't hart der Reformatie? Vóór men het zou willen beweren, bedenke men, dat de bijbelplaats, waarop dr. Kuyper zich als op een „locus classicus” beroept, 1 Cor. 13:8—13, op een kardinaal punt door prof. Grosheide anders wordt uitgelegd, dan door dr. A. Kuyper „zeer bepaaldelijk” (II 196) tegenover bestrijders van zijn meening wordt verdedigd.

En het tweede voorbeeld, eveneens uit de Encyclopaedie, is de zeer bekende onderscheiding tusschen archetypische en ectypische kennis Gods. We gaan hier niet nader op in, natuurlijk; we constateren slechts, dat dr. Kuyper ze al weer in verband brengt met „onze echte theologen in hun bloeitijd” (II 203, vgl. 199, 205), doch dat men bij Gomar zelf, die ze ook gebruikt (Disputationes Theol. I, XVI) reeds lezen kan, dat deze de onderscheiding gebruikt op voorbeeld der scholastieken. Hij verwijst naar Thomas, Bannes. In anderen zin gebruikt Kant de termen ook. En de luthersche en gereformeerde theologen halen in de uitwerking van de onderscheiding alles door-een, totdat de lutherschen ten laatste er niet meer uit kunnen komen en na Buddeus de antiquiteit loslaten.

Op zichzelf is hiermee uiteraard nog niets gezegd, want het komt er tenslotte maar op aan, hoe men zulke termen hanteert, in welken zin men ze wil opgeval zien.

Maar het hierboven gezegde heeft dan ook geen verder doel, dan te waarschuwen tegen almanak-artikelen, waarin een bestrijding van een bepaald leer-term van dr. A. Kuyper op zóó onbloedige wijze als hier geschied is, genoemd wordt: een snijden in het hart der Reformatie. „Onbloedig” wil dezen keer zeggen: op een manier, die zóó weinig bloed en zweet kost aan wie dr. Kuyper wil verdedigen tegen critici van Kuyper in een bepaald punt. Men staat, wil men alle epigonisme werkelijk vermijden, meer dan eens voor de roeping, zich van bepaalde meeningen van dr. Kuyper — en van onnoemelijk veel anderen, die men in hun grooten levensarbeid bewondert en waardeert — los te maken, om het wezenlijke

2) Dit is hier niet zonder betekenis: immers inzake de unie (van Christus' twee naturen) hadden de lutherschen geschil met de calvinisten; dit moest ook naderen bij de vaststelling van den inhoud van het begrip: theologie-der-unie. Vgl. Quenstedt met Buddeus, en deren met Gomar of Fr. Turretina, en men stuit op een hopelooze verwarring. Meeningen van anderen onder de gereformeerden citeer ik in een na de Kerstvacantie verschijnend boek.

erfgoed, het is be- dan dat als het schiedt

We ko- gezegde, volgend P. S. T wel het

Bijvoeg

De do- houden, macht, flic zou- gegrond, hegeliaar zich op, van som

Beweet- wordt. E- ons zelf, van de d- ding doe- liaansche- veel van- weringer- de kwest- van Boll- pen der- die mani- nen. Zel- begrijpt.

Vooris- der N. S- in hun- Hegel to- dat dit- wordt ov- slaan op- lutie-ged- als hege- gebruike- niet al- evolutie- handeld.

Het is- nederlan- deze lei- zekeren, „OPZET- die verh- tingen z- „opzette- laatste i- lutie, id- strecks- inhoud, meerde

En al- len, ver- brochur- recht, de- SOCIAL- N. S. B- gang dei- alle „an- „sociale- recht, „l- liggende- heersche

En al- dat de- aan de- gen we- verdedig- Wie in- gedachte- Jezus C- kerk wo- ook de- ten der- de idee- den eeri- gelijk d- verlossi- in verhu- op wat- den zor- als Onz- Adam).

Zoolau- dig voor- niels.

Nog e- Gewo- zijnde, om ik- voor es- levens. Even- week b- één on- vraag, in het- lezer g-